

Öğrenme ve Öğretme Sürecinde Sosyal Medya Kullanımı ve Beklentiler: Öğretim Elemanlarının Görüşleri*

Social Media Use and Expectations in the Teaching and Learning Process: The Opinions of the Faculty Members*

Yüstra KÖSE, Alev ELÇİ

ÖZ

Günümüzde siyaset, sağlık, ekonomi, ulaşım, kamu hizmetleri gibi her alanda yararlanılan sosyal medya araçlarından öğrenme ve öğretme sürecinde de yararlanılmaktadır. Bu çalışmada yükseköğretim kurumlarında öğretim elemanlarının ve akademik yöneticilerin öğrenme ve öğretme amaçlı sosyal medya kullanımları, nedenleri, sosyal medyanın sürece destek ve engel olduğu durumlar konusundaki görüşleri ve geleceğe yönelik beklentileri incelenmiştir. Bu amaçla nitel araştırma yöntemi ile Aksaray Üniversitesinde ders veren farklı akademik birim, ünvan ve görevdeki 20 öğretim elemanı ile yarı-yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre, öğretim elemanlarının öğrenme ve öğretme amaçlı sosyal medya kullanıp kullanmama durumu değerlendirildiğinde sayılar birbirine yakın çıkmıştır. Katılımcılar açısından sosyal medyanın öğretme amaçlı kullanılmasının hem destek hem de engel olduğu durumlar belirlenmiştir. Sosyal medyayı kullanan öğretim elemanlarının en çok YouTube’u tercih ettikleri, karşı olan öğretim elemanlarının bile YouTube’u faydalı buldukları ve derslerinde etkin bir şekilde kullandıkları belirlenmiştir. Sosyal medyayı kullanan öğretim elemanları; öğrencilerin bu ortamları tercih etmeleri, bu ortamların öğrencilerin algılamalarına ve öğrenmelerine katkı sağlaması, öğrenciye hızlı ve etkin ulaşılabilirlik gibi öğrenci merkezli nedenlerin yanı sıra eğitimde ulaşılabilirlik ve fırsat eşitliği sağlaması gibi nedenlerle kullandıklarını belirtmişlerdir. Sosyal medyayı kullanmayanlar ise tercih etmeme sebebi olarak; öğrencilerin bu platformlarda etik kurallarının dışında davrandığı, geleneksel sınıf ortamı oluşturmanın ve öğrenen-öğreten ilişkisini korumanın zorluğu gibi nedenleri belirtmişlerdir. Sonuç olarak sosyal medya araçlarının öğrenme ve öğretme süreci ile bütünleştirilmesi için öğretim elemanları ve öğrencilerin bilinçlendirilmesi ve öğrenme ortamına uygun etik kuralları belirlenmiş bir sosyal medya aracı kullanılması gerekmektedir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal medya, Öğretim elemanı, Öğrenme ve öğretme süreci, Yükseköğretim

ABSTRACT

Nowadays, social media tools used in all fields such as politics, health, economy, transportation, public services are also used in the learning and teaching process. The main aim of this research is to investigate academic administrators’ and faculty members’ perceptions concerning the reasons and the expectations of social media usage in the teaching and learning process. For this purpose, semi-structured

Köse Y., & Elçi A., (2021). Öğrenme/öğretme sürecinde sosyal medya kullanımı ve beklentiler: Öğretim elemanlarının görüşleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 11(3), 456-468. <https://doi.org/10.5961/jhes.2021.465>

*Bu makale “Yükseköğretimde Öğrenme ve Öğretme Amaçlı Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Akademik Yönetici ve Öğretim Elemanları Görüşleri” adlı Yüksek Lisans tezinden kısmen alınarak “3. Uluslararası Yükseköğretim Konferansı”, Kayseri, Türkiye’de 11-13 Ekim 2018’de sunulmuştur.

*This article is partially taken from the Master’s thesis titled “The Views of Academic Administrators and Faculty Members with the use of Social Media for Teaching and Learning in Higher Education” presented in “International Higher Education Conference”, Kayseri, Turkey on 11-13 October 2018.

Yüstra KÖSE (✉)

ORCID ID: 0000-0002-0404-9915

Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yönetim Bilişim Sistemleri Ana Bilim Dalı, Aksaray, Türkiye
Aksaray University, Graduate School of Social Sciences, Department of Management Information Systems, Aksaray, Turkey
yusrakose@gmail.com

Alev ELÇİ

ORCID ID: 0000-0002-9243-2104

Aksaray Üniversitesi, Aksaray, Türkiye
Aksaray University, Aksaray, Turkey

Geliş Tarihi/Received : 05.12.2020

Kabul Tarihi/Accepted : 05.11.2021

interviews were carried out with 20 academic teaching faculty members from different academic units, titles, and positions at Aksaray University in Turkey. According to the findings of this research, the use of social media in the teaching and learning process was similar in terms of faculty that use or not use it. In this study, both the benefits and challenges of using social media for teaching and learning purposes were identified. It has been determined that the faculty members who use social media prefer YouTube most, and even the ones against find YouTube useful and use them effectively in their courses. The motives stated by the faculty that use social media were; student-centered reasons such as students' preference to use these environments, contributing to students' perceptions and learning, fast and effective communication with students, as well as accessibility and equal opportunities in education. Those who do not prefer to use social media claimed the students' unethical behavior in these platforms, the difficulty of creating a traditional classroom environment, and maintaining the relationship between the learner and the teacher. As a result, in order to integrate social media tools with the teaching and learning process, it is necessary to raise awareness of faculty members and students and to use social media tools that have a code of ethics, appropriate and can be integrated into the learning environments.

Keywords: Social media, Faculty members, Teaching and learning process, Higher education

GİRİŞ

Günümüzde İnternet ve teknolojinin hızla gelişmesi sonucunda bilgiye ulaşmak ve paylaşmak giderek kolaylaşmıştır. *Sayısal (dijital) teknolojiler* olarak adlandırılan; İnternet, mobil cihazlar ve Web teknolojileri gibi bilginin sayısal olarak saklanması ve iletimini sağlayan teknolojiler hızla yayılmaktadır. Bu teknolojiler bireylerin hayat tarzlarını, günlük yaşantılarını, bilgiyi elde etme yöntemlerini, iletişim biçimlerini ve sanal ortamda kurulan ilişki türlerini değiştirmiştir (Acar & Yenmiş, 2014; Yalçın Tepe & Adıgüzel, 2017; Yıldız vd., 2012). Artık yükseköğretim kurumlarında öğrenme ve öğretme sürecinde yararlanan teknolojilerden biri olan Sosyal Medyanın (SM); öğretim elemanları tarafından kullanımı ve nedenlerinin araştırılması önemlidir.

Web ve Sosyal Medya

Web teknolojileri Web 1.0 ile başlamış, daha sonra Web 2.0 ve Web 3.0 olarak gelişmiş, en son Web 4.0 olarak adlandırılmıştır. Web 1.0 teknolojisinin devamı niteliğinde olan Web 2.0'ın aksine Web 3.0 bir devrim niteliğinde gelişmelerdir. Böylece Web ortamının büyük bir veri tabanına dönüştüğü, bilgisayarların kendi arasında konuşabildiği, içeriklerin başka içeriklerle ilişkilendirilebildiği ve bu ilişkinin cümlelerle ifade edilebildiği kullanıcı merkezli bir yapı olarak tanımlanmaktadır (Emiroğlu, 2009; Yağcı, 2009). Hayatımıza 2020 yılından sonra girmesi planlanan Web 4.0'ın ise; gerçek dünya ile sanal dünya arasında sınırları ortadan kaldıracığı, sistemlerin ve uygulamaların tamamen sanal olacağı, fiziksel ve sanal araçların kendi arasında sürekli bağlantı içinde olacağı bir teknoloji olarak gelişmesi amaçlanmaktadır (Yağcı, 2009). Web 4.0'ın bir dizi çoklu boyutu kapsadığı; Sosyal Ağlar gibi uygulamaların ve Nesnelerin İnterneti, Büyük Veri, Yapay Zekâ ve Makine ve Makine (M2M) gibi teknolojilerin Web 4.0'ın benimsenmesinde ve uygulanmasında kilit bir rol oynayacağı göze çarptığı belirtilmiştir (Almeida, 2017). Bu çalışmada hazırlanan kavramsal haritada SM "Web Sosyal Bilişim" boyutunun içinde sunulmuştur.

SM, Web 2.0 teknolojisi ile oluşturulan, sayısal çağ deyince hemen aklımıza gelen en önemli iletişim unsurlarından biridir. Zaman ve mekândan bağımsız olarak kişileri birbirine bağlamakta ve bilgiye daha hızlı ve etkili bir şekilde ulaştırmaktadır. SM sosyal iletişimin kurulabilmesi, kişilerin düşüncelerini paylaş-

tıkları, içeriği kullanıcılar ve tüketiciler tarafından oluşturulan, birliktelik ve grup oluşumu olanağı veren bir çevrim içi ortam olarak tanımlanmaktadır (Banar & Zeytinoglu, 2014). Daha işlevsel bir tanım yapan Tess'e (2013) göre SM genellikle iletişim, işbirliği ve topluluk oluşturma ile ilgili bir grup teknolojik sistemi tanımlamak için kullanılan bir terimdir; kullanıcıların sürekli olarak değişmekte olan sosyal ağdaki diğer kullanıcılarla bağlantı kurarak bireysel profiller oluşturmalarına, içerik/ mesaj oluşturmalarına ve paylaşımlarına olanak sağlar. Bunun yanı sıra bireylerin etkileşimli iletişim kurarak düşüncelerini, bakış açılarını, ilgilerini bir sanal ortamda sunmalarına olanak tanıyan geniş bir platformdur.

Türkiye'de 1993 yılında kullanılmaya başlayan İnternetin yaygınlaşması, 2000'li yıllarla birlikte sosyal ağların ortaya çıkması ve akıllı telefonların hayatımıza girmesi, günümüzde SM'yi en çok kullanılan iletişim kaynaklarından biri hâline getirmiştir (Küçükali, 2016). SM ortamlarının ortaya çıkışı, geleneksel kitle iletişim araçlarından farklı olarak SM araçlarının sayısını hızla artırmıştır. SM araçları sanal ortamdaki ilişkilerin yürütüldüğü iletişimin odak noktasında bulunmaktadır (Mazman, 2009). Alan yazında SM araçlarının sınıflandırılması birçok farklı şekilde yapılmaktadır (Akar, 2010; Durusoy, 2011; Horzum, 2010; Kaplan, 2017). Bunlardan Akar; medya paylaşım siteleri, bloglar, mikrobloglar, wikiler, sosyal işaretleme, podcasting, sosyal ağlar ve sanal dünyalar olarak araçları sınıflandırmıştır.

Eğitimde Sosyal Medya

Siyaset, sağlık, ekonomi, ulaşım, kamu hizmetleri gibi her alanda yararlanan SM araçlarının, günlük hayatta öncelikle gençler ve öğrenciler tarafından kullanılması, kullanıcılara zengin etkileşim imkânı sunması, eğlencenin yanı sıra eğitim amaçlı kullanımını ön plana çıkartmaktadır (Boyd & Ellison, 2007; Mazman, 2009). İnternete bağlı oldukları zamanlarının büyük bölümünü SM'da geçiren gençleri bu ortamlardan koparmadan eğitsel faaliyetlerde yer almalarını sağlayarak eğitim hayatında daha etkin kılmak amacıyla SM'nin öğrenme ve öğretme sürecinde kullanılabileceği görülmektedir (Barış & Tosun, 2013). SM yelpazesi geniş, erişim kolaylığı olan, kendini sürekli olarak yenileyebilen yapısıyla kullanıldığında tecrübeleri daha da zenginleştiren ve etkin olarak ifade eden bir ortam sağlamaktadır (Konuk & GÜNtaş, 2019). Bu süreçte SM kullanmanın olumlu

birçok yönü ortaya konulmuştur. Bunlardan bazıları; öğrencilerin öğrenme başarısının artması, yazma becerilerinin gelişmesi, derslere olan motivasyonlarının artması, okul-öğrenci, öğrenci-öğrenci arasında etkileşim sağlanması, işbirlikli öğrenme, akran desteğinin güçlenmesi olarak sıralanabilir (Ajjan & Harsthone, 2008; Kıcı & Dilmen, 2014; Toğay vd., 2013). Ayrıca SM'nin diğer avantajları, esnek ve kullanıcı dostu olması, diğer öğretim yönetim sistemlerine göre daha kolay kullanılabilmesi, öğrencilerin ve araştırmacıların çok daha basit adımları takip ederek bir topluluk oluşturması, kendi aralarında paylaşımların gerçekleşmesi, iletişim ve geri beslemede kolaylık sağlamasıdır (Gülbahar vd., 2010). Bu olumlu yönüne karşılık özellikle son yıllarda tartışılmaya başlanan bir takım olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Öğrencilerin aşırı SM kullanması; bilgisayar ve İnternete aşırı bağımlılık, sanal taciz, zararlı yayınların paylaşımı gibi olumsuz durumların ortaya çıkmasına da neden olabilir (Elçi & Seçkin, 2016; Özmen vd., 2011).

Öğretim Elemanlarının Sosyal Medya Kullanımı

SM kullanımını öğrenme ve öğretme ortamlarında bir fırsat olarak gören bazı öğretim elemanları bu süreçte SM'dan yararlanma yolunu seçmişlerdir (Ajjan & Hartshorne 2008; Çubukçuoğlu & Elçi, 2012; Güldal vd., 2016; Kilis vd., 2014). SM, yükseköğretim, öğrenme ve öğretme üzerine yapılan araştırmalar, genellikle tek bir SM aracı (Facebook) üzerinde yoğunlaşmakta ve öğrencilerin tutumlarını, bu ortamlarda ki akademik başarılarını ölçmeye dayalı yapılan araştırmalardan oluşmaktadır. Özellikle 2019 yılının son aylarından itibaren hayatımıza giren Covid-19 salgın döneminde SM araçlarının öğrenme ve öğretme sürecinin sürdürülebilirliğine ilişkin rolü büyük önem kazanmıştır. Bu süreçte uzaktan eğitim modelinin uygulanmak zorunda kaldığı üniversitelerde SM araçları öğrenciler ve öğretim elemanlarına önemli derecede kolaylık sağlamaktadır. Üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğunun SM kullanıcısı olması nedeniyle yükseköğretim kurumlarında da öğretim elemanlarının öğrenme ve öğretme amaçlı kullanımının araştırılması önemlidir. Bu konuda yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde, öğretim elemanlarının öğrenme ve öğretme sürecinde SM kullanımları, bu konuya ilişkin bakış açıları ve geleceğe yönelik düşüncelerini içeren yeterince araştırmaya rastlanamamıştır. Bu nedenlerle bu araştırmanın temel amacı, öğretim elemanlarının SM araçlarını öğrenme ve öğretme sürecinde kullanımını belirlemek, SM'nin bu sürece olumlu ve olumsuz etkilerini öğretim elemanlarının algıları doğrultusunda ortaya koymaktır.

Araştırmanın problemleri şu şekilde belirlenmiştir. Yükseköğretim kurumlarında öğretim elemanlarının;

1. Sosyal medyayı öğrenme ve öğretme amaçlı kullanma/ kullanmama nedenleri nelerdir?
2. Sosyal medyayı öğrenme ve öğretme sürecinde derse destek amaçlı nasıl kullanıyorlar?
3. Öğrenme ve öğretme amaçlı sosyal medya kullanımı hakkındaki düşünceleri, sorunları ve beklentileri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmada belirlenen amaçlar doğrultusunda nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması yöntemi kullanılmıştır.

Durum çalışması, araştırmacının zaman içinde sınırlanmış olan bir veya birden fazla durumu; gözlemler, görüşmeler, dokümanlar, raporlar, görsel ve işitseller gibi çoklu kaynakları içeren veri toplama araçları aracılığı ile derinlemesine inceleyerek sonuçta içinde bulunulan durumların ve duruma bağlı temaların tanımlandığı bir nitel araştırma yaklaşımıdır (Creswell, 2007).

Veriler ise yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak, katılımcıların öğrenme ve öğretme sürecinde SM kullanımına ilişkin algılarını serbestçe ifade etmesi ve araştırmacının öngörmediği durumların ortaya çıkması beklenmektedir. Bunu yaparken de verilerin çözümlenmesi sürecinde daha sağlıklı sonuçlar elde edebilmek amaçlanmıştır. Bu çalışmada katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemi içinde sınıflandırılan kolay ulaşılabilirlik ve maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemlerine göre seçilmiştir.

Araştırmada öğretim elemanları ve akademik yöneticilerin öğrenme ve öğretme sürecinde SM kullanımı ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla yarı-yapılandırılmış bir görüşme formu hazırlanmıştır. Çalışmanın amacına uygun ve araştırma problemi sorularına yanıt getirebilecek farklı çalışmalarda (Bedir, 2016; Kilis vd., 2014; Sarsar vd., 2015, Toğay vd., 2013) sorular güncellenerek görüşme soruları oluşturulmuştur. Bu sorular konunun uzmanı bir öğretim elemanından görüş alarak 15 soru olarak düzenlenmiştir.

Araştırmanın çalışma grubu 2017-2018 bahar yarıyılı döneminde Aksaray Üniversitesi (ASÜ)'de eğitim veren 10 farklı fakülte-den toplamda 20 öğretim elemanı ile oluşturulmuştur. Araştırmanın ilk aşamasında kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile ASÜ'deki 10 farklı fakültenin her birinin İnternet sitelerinden rastgele seçim yoluyla farklı unvanlara sahip 2 asil ve 2 yedek, 4 öğretim elemanı, toplamda 40 kişi belirlenmiştir. Maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile farklı unvanlara sahip, fakültelerde aktif olarak ders veren öğretim elemanları seçilmiştir.

ASÜ İnsan Araştırmaları Etik Kurulu Başkanlığından gerekli izinler alınmıştır. Seçilen öğretim elemanlarına belirli aralıklarla e-posta ve telefon aracılığıyla ulaşılarak araştırmaya davet edilmiştir. Görüşme yapılmadan önce her öğretim elemanına araştırma ile ilgili bilgilendirme formu okutulmuş, izin belgesi imzalatılmış, çalışmanın amacı ve elde edilen bulguların gizliliği konusunda açıklama yapılmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden katılımcılara uygun randevu tarihinde belirlenen açık uçlu sorular yöneltilerek görüşmeler yapılmıştır. Görüşme esnasında izin veren katılımcılarda ses kayıt cihazı kullanılmış izin vermeyen katılımcılarda ise kısa notlar alınarak 30-45 dakika süren yüz yüze görüşmeler tamamlanmıştır. Çalışmada katılımcıların isimleri kullanılmamış isim yerine 'K1', 'K2', ..., 'K20' şeklinde kodlar kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretim elemanlarının demografik özelliklerine bakıldığında; erkek öğretim elemanı (%60) ile kadın öğretim elemanı (%40) sayısı hemen hemen eşit dağılım göstermiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunu Dr. Öğretim Üyesinin (%50) oluşturduğu, diğerlerinin sırasıyla Doç. Dr. (%25), Prof. Dr. (%15) ve Öğretim Görevlisi (%10) olduğu belirlenmiştir. Akademik yönetici (%50) olarak görev yapan öğretim elemanları ve diğer öğretim elemanları ise eşit dağılım göstermiştir.

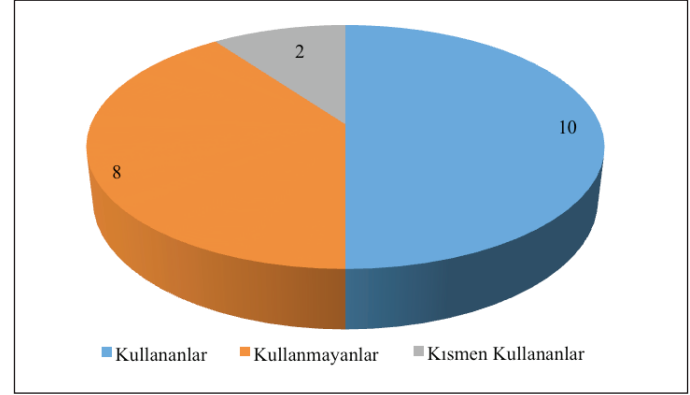
Toplanan veriler içerik analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Verilerin güvenilirliğini sağlamak için iki araştırmacı birbirlerinden bağımsız olarak, her katılımcıya ait görüşme sorularına verilen yanıtları okumuş ve kodlar oluşturmuştur. Belirlenen kodlara göre çerçeveler oluşturulmuş ve bu çerçevelerle veriler sistematik bir biçimde sınıflandırılmıştır. Sonraki aşamada belirlenen çerçevelere göre görüşmede elde edilen yanıtlar konularına göre sınıflandırılıp, temalar ve alt temalar belirlenerek katılımcıların belli konulara verdikleri cevaplar farklılıklar ve benzerliklerine göre ele alınmıştır. Belirlenen temalar ile daha önce yapılan benzer araştırmaların temaları karşılaştırılmıştır. Temaların diğer araştırmalarda belirlenen temalarla benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Alan yazın taraması, çalışmanın amaçları ve elde edilen veriler doğrultusunda temalar belirlenmiştir (Tablo 1). Bulguların sunumunda öğretim elemanlarının görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Bu bölümde katılımcıların görüşme sorularına verdiği yanıtlar tema başlıkları altında incelenmiştir. Bu makalede 2., 3., 4., 5., ve 6. numaralı temalar aşağıdaki ana başlıklar altında incelenmiştir.

Sosyal Medyanın Öğrenme ve Öğretme Amaçlı Kullanımı

Araştırmaya katılan 20 öğretim elemanının bildirimlerine göre öğrenme ve öğretme sürecinde SM kullanımı; kullananlar, kullanmayanlar ve kısmen kullananlar şeklinde Şekil 1’de gösterilmiştir. İki öğretim elemanı SM’yı öğrenme ve öğretme amaçlı kullanmayı düşünmediklerini belirtmişlerdir. Buna karşılık derslerinde YouTube’dan videolar, filmler izlettiklerini ve YouTube’u

Şekil 1: Katılımcıların öğrenme-öğretme amaçlı SM kullanımı.

Tablo 1: Araştırmanın Temaları

Temalar ve Alt Temalar

- Günlük Hayatta Sosyal Medya Kullanımı
- Sosyal Medyanın Öğrenme ve Öğretme Amaçlı Kullanımı
 - Sosyal Medyanın Öğrenme ve Öğretme Amaçlı Kullanılma Nedenleri
 - Sosyal Medyanın Öğrenme ve Öğretme Amaçlı Kullanılmama Nedenleri
 - Kişisel Tercihlerden Kaynaklı Nedenler
 - Sosyal Medya Kaynaklı Nedenler
 - Öğrenci Kaynaklı Nedenler
- Öğrenme ve Öğretme Amaçlı Kullanılan Sosyal Medya Araçları
- Sosyal Medya Öğrenme ve Öğretme Sürecini Destekler
 - Öğrencilerin İlgi ve Motivasyon Artışı
 - Öğrencilere Hızlı ve Etkin Ulaşım
 - Zaman ve Mekân Sınırının Ortadan Kalkması
 - Etkili, Hızlı ve Kolay Öğrenim
 - Öğrencilerin Kendilerini Daha Rahat İfade Etmesi
- Sosyal Medya Öğrenme ve Öğretme Sürecini Engeller
 - Sosyal Medyanın Öğrenciler için Zorunluluk ve Bağımlılık Yaratması
 - Sosyal Medyanın Öğrencileri Hazır ve Doğruluğu Kanıtlanmamış Bilgiye Yönlendirmesi
 - Öğrencilerin Bilinçsizlikleri ve İlgilerinin Ders Dışına Yönelmesi
 - Öğrenen-Öğreten İlişkilerinde Dengenin Bozulması
 - Sosyal Medya Araçlarından Kaynaklı Nedenler
- Sosyal Medyanın Öğrenme ve Öğretme Amaçlı Etkin Kullanımı ve Geleceğe Yönelik Beklentiler
 - Etkin Kullanımı
 - Teknik Sorunların Giderilmesi
 - Sosyal Medya Araçlarının Öğrenme Ortamına Uygun Tasarlanması
 - Öğrencilerin Bilinçlendirilmesi ve Öğretim Elemanlarının Farkındalıklarının Artırılması
 - Geleceğe Yönelik Beklentiler ve Düşünceler
- Öğretim Elemanlarının Mesleki Gelişimi
- Üniversitenin Öğrenme ve Öğretme Amaçlı Sosyal Medya ve Teknoloji Kullanımı

ders açısından verimli gördüklerini belirttikleri için araştırmada *kısmen kullananlar* olarak değerlendirilmiştir. Verilen bu yanıtlara göre YouTube'un bazı öğretim elemanları tarafından SM olarak algılanmadığı söylenebilir. Fakat YouTube yeni özellikleri ile bir SM aracı olarak kabul edilmektedir (CNN Türk, 2016). Ünal (2019) öğretim elemanlarının SM araçlarından haberdar olmalarına rağmen öğrenme ve öğretme sürecinde bu teknolojileri fazla kullanmadıklarını belirtmişlerdir.

Sosyal Medyanın Öğrenme ve Öğretme Amaçlı Kullanılma Nedenleri

Verilen cevaplar doğrultusunda en fazla kullanım nedeninin öğrenci odaklı olduğu belirlenmiştir. Öğretim elemanlarının, öğrencilerin tercih ettikleri ve sıklıkla kullandıkları araçları kullanarak onlara daha etkin bir şekilde ulaşmayı hedefledikleri anlaşılmaktadır. Bunun nedeni ise öğrenci merkezli eğitim ile öğrencinin tamamen aktif olduğu, eğitim sürecinde yer almasının amaçlandığı öğrenme ortamları oluşturmak olabilir.

"Evet kullanıyorum. Benim bir amacım var öğrenciye en hızlı ve en efektif bir şekilde ulaşmak (...) Sosyal medya bana kendimi daha iyi ifade etme ve öğrencilerin aklında daha iyi kalabilmesi noktasında yardımcı oldu."(K15)

"Daha çok kitleye ulaştığım ve kalıcı olduğuna inandığım için bu uygulamaları kullanıyorum."(K13)

"Daha güvenilir ve güncel bulduğum için kullanıyorum."(K1)

Sonuçlar Kilis vd. (2014)'nin araştırmaları ile paralellik göstermiştir. Araştırmaya göre öğretim elemanları, öğrencilerin görüşlerini alma, motivasyonunu artırma, öğrenme ortamını zenginleştirme ve öğrencilere kolay ulaşım gibi öğrenci odaklı sebeplerle sosyal medya araçlarını öğretme amaçlı kullanmaktadır.

Sosyal Medyanın Öğrenme ve Öğretme Amaçlı Kullanılmama Nedenleri

Öğretim elemanlarının SM kullanmama nedenleri ise kişisel kaynaklı, SM kaynaklı ve öğrenci kaynaklı olarak üç başlık altında toplanmıştır.

"Ben klasik, kara tahta eğitiminin olmasından yanayım geleneksel eğitimden yanayım, ikinci planda sosyal medya uygulamaları kullanılabilir. Bence sosyal medya daha çok duyuru ve araştırma amaçlı kullanılabilir."(K7)

"Derse fayda sağladığını düşünmüyorum. Sanal ders aygıtları ile göz teması kurulmadığı için sosyal medya destekli ders anlatımının geçici bir hafıza olduğunu düşünüyorum. (...) Artık kalem kullanmıyorlar. Her türlü bilgiyi kamera kaydı ya da fotoğraf çekerek kayıt altına alıyorlar. Oysa kalem çok önemli bir öğrenme aygıtı. Bilgiye kolay ulaşmak, emek sarf etmeden ulaşmak bilgiyi değersizleştiriyor. Bilgiye kolay ulaştıkları için bilgiden senteze, analize ulaşma yeteneklerini kaybediyorlar."(K14)

Yorumlarına yer verilen öğretim elemanlarının geleneksel ve klasik eğitimden yana olmalarının nedeni kendi eğitim gördükleri sistemi benimsemelerinden, SM ve teknoloji gelişmeden önce kullandıkları öğretme yöntemlerini daha faydalı bulmalarından kaynaklı olabilir. Kekeç Morkoç ve Erdönmez (2015)

yaptıkları araştırma sonunda öğretim elemanlarının geleneksel eğitim sistemine göre eğitim anlayışının öğrenciler için uygun olmadığını belirlemişlerdir. Ders ve bölüm kapsamında öğrenme ve öğretme süreci sınırlandırılmadan SM araçları ile eğitime devam edilmesi gerektiğini ortaya koymuşlardır.

Bazı öğretim elemanları da SM'nin sahip olduğu özelliklerin öğrenme ortamı oluşturmaya yeterli olmadığı nedeniyle bu süreçte SM kullanmadıklarını belirtmişlerdir.

"Eğitim amacı ile kullanmıyorum. Gizliliğin olmadığına inanıyorum. Herkese açık olan bir ortamda da notlarımı ve bilgilerimi paylaşmamın doğru olmadığını düşünüyorum. Bir ortamın ders olabilmesi için; öğrenci, öğretmen ve ders materyalleri gereklidir. Sosyal medyada da böyle bir ortam yoktur. Böyle bir ortamda grup veya sınıf kavramını oluşturamadığım için kullanmıyorum."(K2)

Öğretim elemanlarının SM kullanırken duydukları gizlilik ve güvenirlilik endişesi bu süreçte SM kullanımlarına da etki etmektedir. Küçükali ve Serçemeli (2019) yaptıkları araştırmada öğretim elemanlarının günlük hayatta SM'yi daha çok eğlenmek, mesleki konularda gelişim sağlamak ve yakınlarından haber almak amaçlı kullandıkları belirtmişlerdir. Ayrıca SM kullanımı konusunda dikkatli ve hassas davranarak yaptıkları paylaşımların hukuki boyutunu göz önüne aldıkları ve gizlilik ayarlarının da SM kullanımında büyük öneme sahip olduğunu ifade etmişlerdir.

Bir diğer kullanmama nedeni olarak ise öğrencilerin SM ortamında etik olmayan davranışlar sergilemeleri ve saygı sınırını aşmaları sebebiyle öğretme amaçlı SM'yi kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda bir öğretim elemanı şahit olduğu bir olayı şöyle paylaşmıştır:

"Bir hocamız Periscope uygulaması ilk çıktığı zamanlarda oradan bir canlı yayın açarak dersini anlatmaya başladı. İlerleyen dakikalarda öğrencilerinden uygunsuz bir yorum geldi ve hoca ne yapacağını şaşırarak canlı yayını bitirdi. Ve bir daha da oradan yayın yapmadı. Sosyal medya uygulamalarının yoruma açık olması eğitimde kullanılmaması için bir neden benim için. Bu yüzden de bu alanda ders anlatımına kimsenin kolay kolay cesaret edemeyeceğini düşünüyorum. Örneğin; YouTube'daki videoların yoruma açık olması, ileri geri, keyfi bir şekilde sizi tanıyan ya da tanımayan herkesin yorum yapmasına sebep oluyor."(K9)

Öğrencilerin SM ortamındaki etik dışı davranışları çoğu öğretim elemanının şikâyet ettiği ve bu süreçte SM kullanımlarını etkileyen bir neden olarak ortaya çıkmıştır. Günümüzde teknoloji ve SM araçları bu kadar gelişirken ve hayatımızın odak noktasında yer alırken, öğretim elemanlarının bu süreçte SM kullanmama ve kullanmak istememeleri endişe vericidir.

Öğrenme ve Öğretme Amaçlı Kullanılan Sosyal Medya Araçları

Katılımcıların eğitim amaçlı kullandıkları SM araçları Tablo 2'de gösterilmiştir. Buna göre öğretim elemanlarının en çok kullandığı SM aracı YouTube olarak belirlenmiştir. Öğretim elemanlarının çoğu YouTube'un öğrenme ve öğretme ortamına destek

Tablo 2: Katılımcıların Öğretme Amaçlı Kullandıkları SM Araçları

	YouTube	Facebook	WhatsApp	Twitter	Instagram	Wikipedia
K1	X					X
K3		X			X	
K4	X		X			
K5	X					
K6	X	X				
K8		X		X		
K10	X	X	X			
K11				X		
K13	X	X				
K15	X	X				
K17	X		X			
K18	X					
N	9	6	3	2	1	1

sağladığı ve derslerde kullanımının verimli olduğunu belirtmiştir. Bu süreçte SM'yi hiçbir şekilde kullanmayan öğretim elemanlarının dahi YouTube'u öğrenme ortamına destek gördükleri belirlenmiştir.

Moran vd. (2011) öğretim elemanlarının öğretme amaçlı en önemli SM aracını YouTube olarak gördüklerini, Facebook ve Twitter'ın sınıf ortamında kullanımına ilişkin görüşlerinin olumsuz olduğunu belirlemişlerdir. Kilis vd. (2014) ise yaptıkları araştırmada en çok Facebook'un öğretme amaçlı kullanıldığını belirlemişlerdir. Bu doğrultuda, bu çalışmada alınan yanıtlar Kilis'in araştırma sonuçları ile bağdaşmamıştır.

Öğretim elemanları YouTube'u kullanma nedenlerini ders verilen alana uygun olması, video paylaşımının öğrenme ortamında daha etkili olması ve öğrencilerin motivasyonunu sağlamak gibi nedenlerle belirtmişlerdir.

"YouTube ve Wikipedia kullanıyorum. Diğer sosyal medya araçlarını günlük yaşamımda kullanmama rağmen ders amaçlı kullanmıyorum. Çünkü güvenilir ve etik bulmuyorum. Video paylaşımını derste daha etkili buluyorum."(K1)

"Öğrencilerime buradan ödevler veriyorum. Kendim videoları arşivleyip, kesip, bazen videoların seslerini silip derslerimde öğrencilerime izletiyorum. Bazen bilgisayar bazen cep telefonu ile derste öğrencilerime YouTube üzerinden videolar izletiyorum."(K18)

"(...) Aynı zamanda YouTube'dan da videolar izletiyorum. Az önce derste şunu anlatıyordum, Türklerin Anadolu'ya İslam gelmeden önce başka inançlara sahip olduğunu; bunu da YouTube da 11 dakikalık efsane bir video ile anlattım. Ben de anlatabilirim ama eminim ki şu anda öğrencilerin aklında çok daha fazla yer etti. (...) görsel bir şey izleteceksem YouTube."(K15)

Konuk ve Güntaş (2019)'a göre öğrenme ve öğretme amaçlı en sık kullanılan SM aracının Youtube olduğudur. Facebook ve Youtube'un bireylerin özel hayatlarında önemli bir yeri olduğunu belirtmişlerdir. Ancak geri dönüş alma, öğrenme ve öğretmenin sosyalliği açısından uygulamaların uygunluğunun tespit

edilerek kurumsallığa uyumlu, nitelikli bir eğitim teknolojisi oluşturulmasını vurgulamışlardır. Ayrıca öğrencilerin sadece tüketmesine imkân vermeden onları üretken ve yaratıcı olmalarına da olanak sağlayan bu uygulamaların birçok öğretici tarafından dikkat çektiğini ifade etmişlerdir.

Facebook kullanan öğretim elemanlarının ise daha çok ders notları, derslerle ilgili video ve duyuru paylaşımı yaptıkları, ayrıca öğrenci gruplarına dâhil olarak iletişim amaçlı kullandıkları belirlenmiştir.

"Facebook'dan ders notlarını ve duyurularımı paylaşıyorum. Alanımızla ilgili videoları da kendi Facebook sayfamda öğrencilerimin görebilmesi için paylaşıyorum."(K6)

Mazman (2009) Facebook'un öğretme amaçlı kullanımını işbirliği, iletişim ve kaynak/materyal paylaşımı olarak üç boyutta incelemiştir. Facebook ile öğrenme ortamı için gerekli olan iletişimin sağlandığını, bireylerin topluluklar oluşturarak bir arada çalışabilmelerinin kolaylaştığını, farklı görüş ve farklı fikirlerin bir araya gelerek işbirlikli öğrenmenin oluştuğunu belirlemiştir. Ayrıca farklı kesimler tarafından ortaya konulan kaynaklara ulaşım ve çeşitli materyallerin paylaşılabilmesi açısından Facebook'un öğrenme ortamına katkı sağladığını ifade etmiştir. Aydın (2012)'a göre ise Facebook öğrenci katılımını ve sınıf uygulamalarını olumlu yönde desteklediği için öğrenme ve öğretme aracı olarak kullanılabilir. Facebook'un özellikle farklı kültürleri öğrenmede önemli bir araç olabileceğini belirtmiştir. Yaptığı araştırma ile Facebook'un öğrencilerin motivasyonunu, benlik saygısını ve öz-yeterliliğini artırırken tutumları ve algılarını olumlu yönde değiştirdiğini ifade etmiştir. Ayrıca Facebook öğrenciler üzerinde ikinci dil öğrenme, okuma ve yazma becerilerini artırmaktadır.

Sosyal Medya Öğrenme ve Öğretme Sürecini Destekler

SM'yi öğrenme ve öğretmede kullanan ve kullanmayan öğretim elemanlarının bu süreçle ilgili algıları, aldıkları olumlu sonuçlar ve destekleyici görüşleri bu tema altında beş alt tema ile açıklanmıştır.

Öğrencilerin İlgisi ve Motivasyon Artışı

Katılımcılar SM'nin derse destek amaçlı kullanımının öğrencilerin ilgisini çektiğini, motivasyonlarını artırdığını ve motivasyonlarındaki bu artışın öğrenmelerini desteklediğini aşağıdaki cümlelerle ifade etmişlerdir:

"Hoşlarına gidiyor. Derse olan ilgileri artıyor. Gençlerin hepsi sosyal medya ortamında olduğu için o ortamdan dersle ilgili bir video ya da not paylaştığım zaman en ilgisiz öğrencinin bile dikkatini çekebiliyor."(K13)

"Derste sosyal medya ile öğrenciler hareketleniyor, kaynıyor. Dersten kopukluk olduğunu düşündüğüm zamanlarda da hemen bir video açarım."(K18)

SM araçları ile öğrencilerin derse olan memnuniyetlerinin artması, konuya en uzak öğrencinin bile derse ilgisinin oluşması, dersten kopan öğrencinin derse geri dönüş sağlaması gibi alınan olumlu sonuçlar daha önce yapılan çalışmalarla da ortaya konulmuştur (Ajjan & Harsthone, 2008; Karaman vd., 2008; Kıcı & Dilmen, 2014; Özmen vd., 2011). Kıcı ve Dilmen (2014)'e göre öğrenmenin daha zevkli hâle gelmesiyle öğrencinin motivasyonu artacak ve bu durum öğrenmeyi de destekleyecektir. Ayrıca, Alp ve Kaleci (2018) YouTube üzerinden paylaşılan videolarla öğrenci merkezli, esnek ve farklı bir teknolojiden yararlanıldığını, öğrenme ortamında aktif olmayan öğrencilerin de öğrenme olanağına sahip olduğunu belirtmiştir.

Öğrenciye Hızlı ve Etkin Ulaşım

Öğretim elemanları SM araçları ile öğrencilere her an her yerden ulaşabildiklerini, yapılan duyuruların hemen görüldüğünü ve yayıldığını söylemişlerdir.

"Bir bilgi paylaşılacağında Sosyal medya aracılığıyla istediğiniz saate istediğiniz kişiye ulaşabiliyorsunuz. Aynı zamanda paylaştığınız içeriğin kaç kişiye ulaştığını ve etkileşimini görme imkânı da sağlayan bir sistem. Bu uygulamalarla aslında hocanın sorumluluğu da kısmen ortadan kalkıyor. Hoca ben paylaştım, öğrenci mutlaka görür ya da gördü diye düşünüyor."(K9)

İşman ve Albayrak (2014) Facebook'un eğitim amaçlı kullanımını ile ilgili öğrencilerin görüşlerini belirlemek amacıyla bir ders için Facebook grubu oluşturmuştur. Bu grupta her hafta derste işlenen konular ile ilgili materyal paylaşımı, sınavlar ile ilgili bilgiler ve dersle ilgili duyurular yapılmıştır. Öğrencilere kişisel veya grup olarak dersle ilgili sorularına ya da ödev ile ilgili anlaşılmayan noktalardaki sorularına bu grup üzerinden yanıt verilmiştir. Araştırma sonucunda bu grubun, öğretim elemanlarının ulaşmak istedikleri öğrencilere en fazla iki gün içerisinde ulaşması, yapılan duyuruların hemen görülmesi ve yayılması, öğrencilerin bir sonraki dersten önce yapılan duyuru ile ilgili sorunlarını paylaşması ve bu sorunların hemen çözülmesi gibi büyük avantajlar sağladığı görülmüştür.

Zaman ve Mekân Sınırının Ortadan Kalkması

Öğretim elemanları zaman ve mekân sınırı olmadan SM aracılığıyla daha geniş kitlelere erişebildiklerini ve öğrencilerin katılmadıkları dersin materyallerine istedikleri anda ulaşabildiklerini söylemişlerdir.

"Sosyal medya ile eğitimin demokratikleştiğini düşünüyorum, an itibariyle İngilizce öğrenmek isteyen birinin kursa gitmesine gerek yok, gitar öğrenmek isteyen birinin kursa para vermesine gerek yok, tarih öğrenmek isteyen kişinin aynı şekilde."(K15)

Bu durum öğrencilerin kendi istedikleri ve ilgi duydukları alanlarda kendilerini yetiştirme fırsatı bulabileceğini göstermektedir. SM öğrencilerin ilgi duydukları, merak ettikleri alanlara ulaşmasını ve farklı fikirleri keşfetmelerini ve öğrenmelerini sağlar (Sağbaş vd., 2016).

Ayrıca SM araçları ile öğrencilerin dünyanın dört bir yanından paylaşılan bilgilere hızlı bir şekilde ulaştıklarını belirtmişlerdir:

"Sosyal medya ve teknoloji ortamı ile bir makale, bir doktora tezi, bir kelime ile bir kitap tarama kolaylaşıyor."(K16)

Birçok sosyal ağ uygulaması ile veri paylaşımı oldukça kolay bir hâle gelmektedir. Böylelikle benzer ilgilere sahip bireyler birbirlerinden öğrenebilmekte ve ortamda sürekli gelişen web tabanlı bilgi kaynaklarına katkıda bulunabilmektedirler (McLo-ughlin & Lee, 2008). Ayrıca bilgi kirliliği ve dağınıklığı içinde öğrenci üyesi olduğu grupların yol göstermesi ile doğru bilgiye daha kolay ve hızlı şekilde ulaşabilmektedir (Sağbaş vd., 2016).

Etkin, Hızlı ve Kolay Öğrenim

Öğretim elemanları SM araçlarının ders materyali olarak kullanımının öğrencilerin konuyu daha iyi kavramasına yardımcı olduğunu, kavramları öğrenmede kolaylık ve verimlilik sağladığını ifade etmişlerdir.

"...hoca bilgiyi iyi seçmeli, iyi seçer ve iyi aktarırsa öğrenci daha iyi anlar. Ben öğrencilere videolar izleterek onları karşılaşılabilecekleri ya da öğrenmeleri gereken durumlara hazırlıyorum. Örneğin; kayak sporu ile ilgili yaşanabilecek bir iş kazasını anlatırken; kayak yapan ve bu kazayı yaşayabilecek bir öğrenciyi buna önceden hazırlamam gerekir. Ne kadar anlattıysam anlatayım, bunu bir görsel ya da videolar ile öğrenciye aktarabilirsem bu konu daha iyi anlaşılır. (...) Sözel ifadenin yetmediği yerde görselliğin öğrencinin algılamasına ve öğrenmesine katkı sağlaması için sosyal medyayı kullanıyorum."(K18)

Benzer şekilde Alp ve Kaleci (2018), öğrenme ortamlarında kullanılan görsel ve işitsel materyallerin birden fazla duyuya hitap ettiği için somut ve kalıcı öğrenmeye katkı sağladığını belirtmişlerdir. Ayrıca öğrenciler arasındaki etkileşimin birbirlerini etkileyerek derse olan katılımın yükseleceğini ifade etmişlerdir. Karaman vd. (2008), eğitimde kullanılan Web 2.0 araçlarının öğrenme ortamına; üst düzey düşünme, grup çalışması alışkanlığı ve problem çözme becerileri, öğrencinin ilgisini çekme, bireysel gelişim, sorumluluk alma ve etkili öğrenme gibi katkıların olduğunu belirlemiştir. Yapılan araştırmalar SM araçlarının kalıcı öğrenmeyi artırmak, öğrenme ve öğretme sürecinde etkili bir ortam sağlamak, öğrencileri yeni bilgi üretmeye ve paylaşmaya teşvik etmek, kavramları öğrenmede kolaylık, öğrenme ve öğretmede verimlilik, akademik başarılarına olumlu katkı sağlamak gibi birçok destekleyici yönünü ortaya koymuştur (Ajjan & Hartshorne, 2008; Akkaya, 2019; Kıcı & Dilmen, 2014; Korucu & Yücel, 2015; Özmen vd., 2011). Ayrıca Geçer ve Bağcı (2019) ise bu süreçte SM kullanımına ilişkin öğretim elemanla-

rının görüşlerini; öğrencilerin derse katılımını artırmak, öğretim faaliyetlerinde çeşitlilik ve öğrenciler için dikkat çekici içerikler oluşturmak gibi fırsatlar doğrultusunda olduğunu belirlemiştir.

Öğrencilerin Kendilerini Daha Rahat İfade Etmesi

Katılımcılar bu ortamlarda iletişimin daha etkili sağlanması ile öğrencilerin düşüncelerini daha kolay ifade ettiklerini, bu durumun öğrenci ve öğretim elemanları arasındaki diyalogu güçlendirdiğini belirtmişlerdir.

“Sosyal medya etkileşimli olarak kullanıldığı zaman öğrenciler daha samimi ve yüz yüze söyleyemeyecekleri şeyleri söylüyorlar.” (K17)

SM öğrencilere sosyalleşme ve iletişim alanında olumlu yönde katkı sağlar. Öğrenciler ulusal ve uluslararası düzeyde tartışmalara katılarak kendilerini daha iyi ifade etme imkânı bulmaktadır (Sağbaş vd., 2016). Ayrıca öğrenme ve öğretme amaçlı SM araçlarının kullanılmasıyla öğrenen-öğreten arasındaki iletişimin daha etkili olacağı ve birbirlerini daha iyi tanıma imkânı elde edecekleri belirlenmiştir (Grant, 2008). Böylece öğrencilerin hem kendi akranları ile hem de öğretenleri ile iletişim olanaklarının artmakta olduğu söylenebilir. Ajjan ve Hartshorne (2008) SM kullanımının öğrencilerin okuma ve yazma becerisini geliştirdiğini, öğrenen-öğrenen, öğrenen-öğreten, etkileşimini artırdığını belirtmişlerdir.

Sosyal Medya Öğrenme ve Öğretme Sürecini Engeller

SM’yi öğrenme ve öğretmede kullanan ve kullanmayan öğretim elemanlarının bu süreçle ilgili olumsuz ve öğrenme ortamına engel olduğuna ilişkin algıları ve karşılaştıkları problemler bu tema altında toplanmıştır. Bu temanın altında beş alt tema ortaya çıkmıştır.

Sosyal Medyanın Öğrenciler İçin Zorunluluk ve Bağımlılık Yaratması

Bazı katılımcılar öğrenme ve öğretme sürecinde SM araçlarının kullanılmasının öğrencilere bir baskı yaratacağını ve zamanla onlar için SM’nin bir bağımlılık olacağını söylemişlerdir.

“Ben ders ortamında sosyal medya kullanılmasından yana değilim. Sosyal medyanın bir bağımlılık olduğunu düşünüyorum. Derse fayda sağladığını düşünmüyorum. Sanal ders aygıtları ile göz teması kurulmadığı için sosyal medya destekli ders anlatımının geçici bir hafıza olduğunu düşünüyorum.” (K14)

Öğretim elemanlarının SM araçları üzerinden ders işleme, konuya ilişkin not ve materyal paylaşımı gibi etkinliklerde bulunması SM hesabı olmayan veya kullanmak istemeyen öğrenciler üzerinde zorunlu bir kullanım yaratabilir. Bunun yanı sıra İşman ve Albayrak (2014) SM araçlarının gençler üzerinde bağımlılık oluşturduğunu öğrencilerin ders çalışmak yerine bu ortamlarda eğlenmek amacıyla vakit geçirme eğilimlerinin olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumu aşmak için ise öğrencilere Facebook’u bilinçli kullanma ve zaman yönetimi, karşılaşılabilecekleri olumsuzluklara karşı alınacak önlemler konusunda eğitim verilmesi gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.

Sosyal Medyanın Öğrencileri Hazır ve Doğruluğu Kanıtlanmış Bilgiye Yönlendirmesi

Öğretim elemanları teknolojinin gelişmesiyle öğrencilerin öğrenme alışkanlıklarının değiştiğini ve hazır bilgiye yönlendiklerini ifade etmişlerdir.

“İnternetin ortaya çıkması ile geleneksel okumalar azaldı ve kaynak araştırması yavaş yavaş yok oluyor. İnternetin, sosyal medyanın kaos yapısı içinde bilgilerin dağınık olması aynı zamanda doğru ve nitelikli bilgiye erişimi de zorlaştırıyor.” (K8)

“Artık öğrenciler kitap almaktan korkuyorlar, kütüphaneye gitmiyorlar, yayınevleri de kaliteleri düşürdü, yayınlarda bilgi kirliliği olmaya başladı, öğrenciler hazırcı oldular, bilgileri okumadan kopyala-yapıştır yapıyorlar. Ödev veriyorum 2018 yılınıdayız ama 2014 yılının bilgileri ile ödev getiriyorlar bana çünkü okumadan yapıyorlar.” (K11)

Öğrencilerin öğrenme alışkanlıklarının değiştiği bulgusu İslim ve Çakır (2017)’in araştırma sonuçları ile paralellik göstermiştir. Yaptıkları çalışmada bazı öğretim elemanları öğrencilerin öğrenme alışkanlıklarının değiştiğini, öğrencilerin artık daha tembel ve pasif olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca bazı öğretim elemanları teknolojinin gelişmesi ile beraber öğrencilerin bilgiyi arama alışkanlıklarının da değiştiğini ifade etmişlerdir.

“Yazı yazmayı neredeyse cümle kurmayı unutacak düzeye geliyor öğrencilerimiz. Bağımsız düşünemiyorlar, ... Aynı zamanda hazırcılığın ön planda olduğu bir platform olduğu için hem bilgi kirliliğine hem de vakit kaybına sebep oluyor. Öğrenciler kitap okumak ve araştırma yapmak için vakit ayırmıyorlar.” (K16)

Sağbaş vd. (2016) SM’nin gençlere verdiği zararlar altında “kişisel beceri eksikliği” ayrı bir başlık altında incelemişlerdir. Buna göre; SM’da çok fazla vakit harcayan gençler çevrimiçi ortamda sanal ilişkiler kurmaktadır. Dolayısıyla gerçek hayatta kurmaları gereken yüz yüze ilişkilerde başarısız olmaktadır.

Öğrencilerin Bilinçsizlikleri ve İlgerinin Ders Dışına Yönelmesi

Öğretim elemanları SM araçları ile ders işlenirken öğrencilerin bu ortamlardaki ciddiyeti benimsemesi için bu konuda bilinçlendirilmeleri gerektiğini söylemişlerdir. Ayrıca bazı katılımcılar SM kullanılan derslerde öğrencilerin ilgisinin ders dışına kaydığını belirtmişlerdir.

“Derste bir film açtığım zaman, öğrenci onu sadece film olarak izliyor, verdiğim mesajı alamıyorlar ya da anlattığım konuyla ilgili olarak zihinlerinde bağlantı kuramıyorlar. O dersi bazen boş geçmiş gibi görüyorlar. Derste film izledik ders işlemedik gibi düşünüp, dersle ilgisi olmayan bir konu işlenmiş gibi algılıyorlar. Bu yüzden bu konuda öğrencilerin bilinçli olması ve bu sentezi doğru algılamaları gerekiyor. Ayrıca sosyal medya kullanımıyla öğrenciler daha farklı bilgiler elde edebiliyorlar ama derste sosyal medya kullandığım zaman dersten bir kopuş ve ilgisizlik de oluyor.” (K10)

Öğretim elemanlarının büyük çoğunluğu öğrencilerin bu konudaki bilinçsizliklerinin öğrenme ortamının oluşmasına engel olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin bu ortamlarda rahat davranarak dersten koptuğunu, paylaşılan görsel ya da işitsel

herhangi bir materyalde ilgilerinin ders dışına kayarak yanlış anlamaya müsait olduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin bu ortamlardaki ilgisizlikleri ve dikkatlerinin konu dışına kayması gibi yaşanan sorunlar, öğretim elemanlarının da bu sürece olan ilgilerini kaybetmesine yol açabilir.

Öğreten-Öğrenen İlişkilerinde Dengenin Bozulması

Katılımcılar öğrencilerin SM ortamında öğrenen-öğreten sınırlarının korunmadığını, gizlilik sınırlarını aşarak saygısızca davrandıklarını söylemişlerdir.

“Öğrenciler sosyal medya ortamında sınırlarını aşmış bir şekilde davranıyorlar. Laubali ve samimi. Mesela dersle ilgili bir Whatsapp grubu kuruldu. Biz sağlıklı olduğumuz için hastanelere eğitime gidiyoruz. Ama öğrenciler bu grubu bilgi almak ya da vermek yerine hoca nerde? Geldi mi? gibi sorular için kullanıyorlar. Sosyal medyada eğitim algıları yok.”(K20)

Öğrencilerin bilinçsizlikleri, SM ortamında öğrenen-öğreten ilişkisini zedeleyecek rahat ve samimi davranışlarına neden olmaktadır. Yüz yüze söylemeye cesaret edemeyecekleri saygı ve gizlilik sınırlarını aşan sözcükleri SM ortamında öğretim elemanlarına çok rahat bir şekilde ifade edebilmektedirler. Geçer ve Bağcı (2019)’da yaptıkları araştırma ile öğretim elemanlarının bu süreçte SM kullanmamalarının nedenlerinden birini öğrenen-öğreten ilişkisine verilebilecek zarar olarak belirlemişlerdir. Yine yapılan araştırma ile öğretim elemanları öğrencilerin motivasyon ve dikkat dağınıklığı ve SM’nin amaç dışı kullanımı gibi nedenler ifade ederek bu süreçte SM’nin yarattığı risklerden bahsetmişlerdir.

Sosyal Medya Araçlarından Kaynaklı Nedenler

Öğretim elemanları SM araçlarındaki içerik sıkıntısı ve teknik eksikliklerin öğrenme ortamının oluşmasını engelleyen bir durum oluşturduğunu ifade etmişlerdir.

“YouTube’deki videolarda ses düzeni ya da İngilizce ile anlatım gibi problemlerle karşılaşıyorum. Bu problemlerle karşılaştığım için videoları önceden hazırlayıp derse gidiyorum.”(K18)

“Sosyal medyanın derslerde kullanılmasını olumsuz değerlendiriyorum. Örneğin; YouTube açtığım bir videoda ilerleyen dakikalarda istemediğim mesajlar olabiliyor. Siyasi amaçlı ya da küfürlü. Derste asıl vermek istediğim mesaj farklı yerlere kayabiliyor. Oysa bizim o videoyu izletirken ya da paylaşırken öğrencileri yönlendirmek gibi bir düşüncemiz asla olamaz.”(K4)

SM araçlarının yeterli öğretme içeriğine sahip olmaması, dosya yükleme ve içerik düzenleme konularında getirmiş olduğu sınırlılıklar bu araçların öğretme amaçlı kullanımında karşılaşılan bir diğer problemdir (Korucu & Karalar, 2017). Bulu ve İşler (2011) Second Life ortamında işlenen derslerdeki yaşanan problemleri İnternet bağlantısı, ses sorunları ve objelerin yüklenmemesi gibi teknik sıkıntılardan kaynaklandığını belirtmişlerdir.

Sosyal Medyanın Öğrenme ve Öğretme Amaçlı Etkin Kullanımı ve Beklentiler

Öğretim elemanlarının SM’nin öğrenme ve öğretme amaçlı etkin kullanımı için yapılabileceklerle ilişkin görüşleri ve bu süreçle ilgili geleceğe yönelik beklentileri bu tema altında incelen-

miştir. Katılımcılar SM’nin bu süreçte etkin kullanımı için teknik sorunların giderilmesi, SM araçlarının öğrenme ortamına uygun tasarlanması, öğrencilerin bilinçlendirilmesi ve öğretim elemanlarının farkındalıklarının artırılması gibi görüşlerini ifade etmişlerdir. Altyapı eksikliğinin ve kablosuz İnternet ağının iyileştirilmesinin bu konuda daha etkin bir kullanımın oluşmasına katkı sağlayacağını belirtmişlerdir.

“Daha etkili bir İnternet erişimine ve bu konuda bir sisteme ihtiyaç var. Ayrıca hocalar için bu konuda derslerde kullanmak amacıyla bir İnternet bağlantısı olabilir.”(K1)

“Hocalar için kablolu İnternet sistemimiz var, hâlâ bu sistem WiFi ile desteklenir ve kablosuz iletişim sağlanırsa, sosyal medyada eğitim sürecinde daha etkin kullanılabilir.”(K4)

Alınan yanıtlar Öztürk (2011)’ün görüşleri ile benzerlik göstermiştir. Öztürk (2011) İnternetin olumlu özelliklerine rağmen eğitim sistemimizde hâlen etkili bir şekilde kullanılmamasına dikkat çekmiştir. Bunun sebebini ise ekonomik kaynak yetersizliği ve alt yapı eksikliği olarak belirtmiştir.

Öğretim elemanlarından bazıları ise SM’yi etkin kullanmak için teknik sorunların varlığına katılmayarak günümüzde var olan kaynakların yeterli olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

“Bence şu anda öğrenme öğretme sürecinde sosyal medyanın kullanılması yeterli ve değerlendirmeyi bilen için beklentiyi karşılıyor. Ama sınıflara WiFi ulaşımı verilirse daha etkin olabilir.”(K17)

“Şu anki imkânlarımızın sosyal medyayı eğitimde etkin kullanmak için yeterli olduğunu düşünüyorum. Benim için projeksiyon ve yansıtma yeterli, bunu da sınıftaki imkânlar ile sağlayabiliyorum.”(K18)

Öğretim elemanları SM araçlarının öğrenme ortamını destekleyici sistemli bir şekilde tasarlanmasının bu süreç için daha etkili olacağını belirtmişlerdir. Böyle bir SM aracı düzenlenirken yorumların kısıtlandırılabilceğini, filtrelenebileceğini ve sadece dersi alan öğrencilere özel gruplarla SM araçlarının oluşturulabileceğini ifade etmişlerdir.

“Daha etkili olabilmesi için yorumlar kapatılabilir ya da herkesin göremeyeceği şekilde yorumlar kısıtlandırılabilir. Aslında eğitim için geri bildirim çok önemli, ama öğrencilerin yorumları daha özel bir ortamda alınabilir. Yorumlar da filtre özelliği olabilir. Ya da sadece o dersi alanların izleyebileceği, katılabilceği bir platform oluşturulabilir. Örneğin; Facebook’ daki kapalı grup özelliği ile sadece o dersi alan öğrenciler ile canlı yayın ortamında ders işlenebilir.”(K13)

Bu konuda Özbay (2015) SM araçları üzerinde eğitsel amaçlı uygulamaların geliştirilmesinin öğrenme ve öğretme sürecinde SM’nin etkin kullanımını sağlayacağını belirtmiştir. Verilen yanıtlar Özbay (2015)’in görüşleri ile paralellik göstermiştir. Öğretim elemanları herkesin katıldığı bir öğrenme ortamındansa sadece dersi alan öğrencilerin kullanıcı adı ve parola ile giriş yapabildikleri, öğrencilerin kimliklerinin açıkça paylaşıldığı, ders materyallerini güvenerek ve kolaylıkla paylaşabilecekleri bir SM aracını tercih ediyordular.

Öğretim elemanlarının bir diğer görüşü ise SM'nin etkin kullanımını için öğrencilerin bilinçlendirilmesi ve öğretim elemanlarının bu süreç ile ilgili farkındalıklarının artırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcılar öğrencilerin bilinçlendirilmesi için 'öğrenme amaçlı SM kullanımı' eğitimleri verilmesini önermişlerdir.

"Öğrenciler de bu konuda bilinçlendirilmelidir. Öğrenciler derste anlatılmak istenen konuyla sosyal medya üzerinden verilen mesajları bağdaştırabilmeli, günlük hayatta sosyal medya kullanımını ile ders amaçlı sosyal medya kullanımı arasındaki farkı ayırt edebilmelidir. Eğitim-öğretim amaçlı kullanımda bilinçlenilmelidir. Dersin içeriğini destekleyen bir amaçla sosyal medya kullanılmalıdır."(K10)

Sepetçi ve Mencet (2017) daha etkin bir kullanım için öğrencilerin SM'yi doğru ve verimli kullanabilmeleri ve zaman yönetimini doğru yapabilmeleri adına medya okuryazarlığı dersinin her bölümde müfredata seçmeli ders olarak getirilmesini önermişlerdir. Aynı şekilde Konuk ve Güntaş (2019)'da tartışılması gereken en önemli konunun medya okur yazarlığı olduğunu savunmuşlardır. Medya okuryazarlığı ile her kullanıcı, öğrenci ve öğretim elemanı SM'nin bu süreçte olan katkılarını bilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca kullanıcıların bilinçli ve uygun bir şekilde SM araçlarının bu süreçle bütünleşmesi için gayret içinde olmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin SM'yi etkin kullanması öğretim elemanlarının derste vermek istedikleri mesajı doğru algılamalarını sağlayabilir. Bu duruma bağlı olarak öğrenmedeki verimlilik artabilir.

Öğretim elemanlarının ise bu çağa ayak uydurması SM araçlarını kullanmayı bilmesi ve bu araçları öğrenme ortamı sağlayacak şekilde kullanması önemlidir. Katılımcılar öğretim elemanlarının farkındalıklarının artırılması amacıyla teknoloji kullanımını ve SM kullanımı konusunda mesleki gelişim eğitimleri verilebileceğini belirtmişlerdir.

"Hizmet içi eğitimler verilebilir. En büyük sorun dijital göçmenler, onların bu konuda eğitim alması şart."(K2)

"Kısacası; doğru bilgi doğru aktarıldığı sürece sosyal medya inanılmaz etkili, kullanım amacı çok önemli. Yenilenen ve gelişen teknoloji de bu şekilde, örneğin Drone, hem güvenlik amacıyla, hem silah amacıyla, hem taşımacılık amacıyla, hem de görüntüleme amaçlı kullanılabilir. Teknoloji ve sosyal medyanın da kullanım amacı çok önemlidir. Ben derslerimde bazen YouTube videolarının seslerini kapatıyorum ve öğrencilerime yüz hareketlerine göre sizce ne konuşuyorlar diye soruyorum. Yani onları düşünmeye ve beyin fırtınası yapmaya yönlendiriyorum. Benim ders anlatırken ki amacım $2*2=4$ 'ü öğretmek değil, $2*2=5$ neden değil? Bunu öğrenmelerini ve sorgulamalarını istiyorum. Bunu ispatlamak içinde bilgiye ihtiyaçları var. Öğreniyorlar, bilgi ediniyorlar ve bilgiyi bilen ikna eder, ikna ediyorlar. Ezberci yaklaşımı desteklemiyorum."(K18)

Bu tema altında elde edilen sonuçlar yapılan diğer araştırmalarla da paralellik göstermiştir. Korucu ve Karalar (2017) öğretim elemanlarının Web 2.0 araçlarını kullanırken karşılaştıkları problemlerin temelini; bu araçların öğretme amaçlı etkin bir şekilde nasıl kullanılacağı ile ilgili yeterli eğitim imkânlarının

olmaması olarak açıklamışlardır. Mencet (2012) üniversiteilerin bu süreci düzenlerken, öğretim elemanları ve öğrencilerin SM'nin olanaklarından etkili bir şekilde yararlanabilecek bilince sahip olmalarının göz önüne alınması gereken bir konu olduğunu belirtmiştir. Bennett (2017) yaptığı araştırma ile öğretim elemanlarının, öğrencilerinin İnternet üzerinden bilgi kaynaklarına erişimini, profesyonel kimliklerine karşı bir tehdit olarak görüp görmediklerini belirlemiştir. Araştırmanın sonucuna göre öğretim elemanları, öğrencilerinin SM tarafından kolaylıkla ulaşılabilecek bilgileri memnuniyetle karşılamışlardır. Öğretim elemanlarının maruz kaldıkları risklere rağmen, çevrimiçi öğrenmeye karşı yenilikçi bir yaklaşım içinde olduklarını ifade etmiştir.

Öğretim elemanlarının bu süreçteki geleceğe yönelik düşünceleri ve beklentileri ise farklılık göstermiştir. Bazı öğretim elemanları gelecekte SM'nin öğrenme ve öğretme amaçlı kullanımının artacağını düşünürken bazı öğretim elemanları SM'nin gelecekte öğretme amaçlı kullanılmaması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrenme ve öğretme sürecinde kullanımının artacağını düşünen öğretim elemanları bu sürece ve gelişmelere ayak uydurulması gerektiğini hem maliyet hem geri bildirim kolaylığı açısından ileride kullanılmasının önemini belirtmişlerdir.

"Eğitimde kullanımı ileriki zamanlarda mutlaka artar. Bu alandan uzak durmak gibi bir şey düşünülemez. Kaybolmamak için yeniliklere ayak uydurulmalıdır. Aksi takdirde öğrenciye dokunamazsınız. Öğrenciler için sosyal medya ve teknoloji önemlidir. Bu konuda öğrenci eksik olduğunuzu hissetmemelidir."(K9)

"İlerleyen zamanlarda sosyal medya destekli eğitim sürecinin daha da artacağını düşünüyorum. Hayat boyu öğrenme devam etmeli. Gelecek dönemlerde de kapalı kapılar kalmayacak ve her şey şeffaf bir şekilde açık olacaktır. Bu anlamda her zaman öğrenmeye açık olmak gerekir."(K12)

Katılımcılardan bazıları üniversite eğitiminde köklü değişiklikler olacağını, ileride okul kavramının ortadan kalkacağını, eğitimin İnternet ve SM destekli olarak verilebileceğini belirtmişlerdir.

"Gelecekte sosyal medyadan bağımsız bir eğitim sistemi düşünemiyorum. Açık sınıf platformları fazlaşacaktır. Tüm çalışmalar bu alana kayıyor. Yakın gelecekte mümkün olmasa bile uzak gelecekte okul ortamının ortadan kalkacağını düşünüyorum."(K15)

"Genel olarak söylersem bence üniversite eğitimi kökten değişir. İlerde evden ders anlatacağım bir duruma gelir. Üniversiteler kendi sosyal medya hesaplarından dersin gün ve saatini duyurarak öğrencileri derse davet eder ve dersler sosyal medya üzerinden işlenir diye düşünüyorum. Zaten günümüzde bu konuyla ilgili uzaktan eğitim sistemi var. Zaman ilerledikçe sınırlar ortadan kalkıyor. Her üniversiteye iyi ve kaliteli hoca götürebilmemizin imkânı yok, sosyal medya uygulamaları ile sınırlar ortadan kalkar ve her üniversitedeki öğrenciler kaliteli ve iyi eğitim veren hocalar ile buluşur. Bir 10 yıl sonra bu sistem ortaya çıkabilir diye düşünüyorum."(K18)

SM, kullanıcıların bilgi üretebildikleri, sadece izleyici olarak kalmadıkları, güçlü etkileşim ve iş birliğine dayalı bir öğrenmeye fırsat sunmaktadır. Yaşam tarzları teknoloji kullanmak olan bir neslin oluşması öğrenme ve öğretme sürecine yeni bir bakış

açısını da zorunlu kılmaktadır (Konuk & Güntaş, 2019). Turan ve Çolakoğlu (2008) İnternet ve bilgi teknolojilerinin eski eğitim yöntemlerini bir kenara atmadan yeni yöntem ve teknolojilerle arasında bir denge kurarak yeniden planlanması gerektiğini ifade etmişlerdir. Yeni sistemin eğitimi otomatikleştirmek yerine eğitimin kalitesini artırmak için, eğitimin amaç ve hedeflerine uygun bir şekilde düzenlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Yukarıdaki yaklaşımların tam tersine, bir öğretim elemanı da ne gelecekte ne de günümüzde SM araçlarının öğretim amaçlı kullanılmaması gerektiğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Bence sosyal medya ders ortamında kullanılmasin. Hatta sınıflarda sinyal kesiciler olsun ve ne öğrenciler ne öğretim elemanları telefon kullanmasın.”(K14)

Kullanılmaması yönünde görüş belirten öğretim elemanı dijital teknolojilerin öğrenme ve öğretme sürecine engel olduğunu ve öğrencilerin ilgisini dağıttığını düşünüyor olabilir.

SONUÇ

Hayatımızın her alanını etkileyen SM'nin öğrenme ve öğretme sürecine de girmesi ile yükseköğretimde kullanımı konusunda görüşler önem kazanmaktadır. Bu çalışma ile öğretim elemanlarının SM araçlarını öğrenme ve öğretme amaçlı kullanımları, etkin kullanımı için yapılabilecekler için görüşleri, bu süreçte SM ile ilgili algıladıkları destekleyici ve engelleyici durumlar ile geleceğe yönelik beklentileri ortaya konulmuştur. Elde edilen bulgulara göre öğrenme ve öğretme amaçlı SM'yi kullanan öğretim elemanları ile kullanmayan öğretim elemanlarının sayıları birbirine yakın çıkmıştır. SM'yi kullanan öğretim elemanlarının en çok YouTube'u tercih ettikleri, karşı olan öğretim elemanlarının bile YouTube'u faydalı buldukları ve derslerinde etkin bir şekilde kullandıkları belirlenmiştir. SM'yi bu süreçte kullanmayan öğretim elemanları YouTube'dan öğretme amaçlı faydalandıklarını belirtmişlerdir.

SM'yi öğrenme ve öğretme sürecinde kullanan öğretim elemanlarının daha çok öğrenci odaklı sebeplerle kullandığı belirlenmiştir. Buna göre öğretim elemanları; bu ortamları öğrencilerin tercih etmesi, öğrencilere daha hızlı ulaşım gibi sebeplerle kullandıklarını ve bu noktada beklentilerinin karşılandığını belirtmişlerdir. SM'yi bu süreçte kullanmayan öğretim elemanları ise; geleneksel ve kara tahta eğitim sistemini tercih ettiklerini, SM araçlarının öğrenme ortamı oluşturmaya uygun olmadığını, etik sorunu, mahremiyet ve gizlilik endişelerini ve en önemli neden olarak da öğrencilerin bu ortamlardaki olumsuz davranışlarını neden göstermişlerdir. Öğrencilerin bu ortamlarda bilinçsiz davranışları, öğretme süreci ile kişisel hayatı birbirinden ayırt edememeleri, öğretim elemanlarının yüzlerine söylemeye cesaret edemedikleri sözleri paylaşımları ve uygun olmayan davranışlarda bulunmaları gibi benzeri konuların öğretim elemanları için büyük bir sorun oluşturduğu dikkat çekmiştir. Bu soruna ilişkin en çok kadın öğretim elemanlarının görüş bildirmesi dikkati çeken diğer bir nokta olmuştur. Bir kadın öğretim elemanı öğrencilerin bu ortamlarda ileri gittiğini ve yorumlardaki 'samimi' tavırlardan rahatsızlık duyduğu için SM'yi kullanmadığını belirtmiştir. Ancak SM'nin öğretme amaçlı kullanılması gerektiğini ve gelecekte bu amaçla SM araçlarının mutlaka kullanılacağını düşündüğünü ifade etmiştir.

SM'yi öğrenme ve öğretme sürecinde hem kullanan hem de çeşitli sebeplerle kullanmayan öğretim elemanları; öğrencilerin derse olan ilgi ve motivasyonlarının artması, öğrencilere kolay ve hızlı ulaşım, etkili öğrenme, zaman ve mekân fark etmeden demokratik eğitimin sağlanması ve öğrencilerin kendilerini daha rahat ifade etmesi gibi olumlu katkıları sebebiyle bu süreci desteklediklerini, öğrenme ve öğretme için gerekliliği ve önemini belirtmişlerdir.

SM'nin öğrenme ortamına engel olarak gördükleri durumları; öğrenciler için zorunluluk ve bağımlılık yaratması, öğrencilerin bilinçsizlikleri ve ilgilerinin ders dışına kayması, öğrenen ve öğretenden arasındaki ilişki dengesinin korunamaması, öğrencileri hazır bilgiye yönlendirmesi ve içerik sıkıntısı gibi nedenlerle ifade etmişlerdir. SM'yi kullanmayan bazı öğretim elemanları önümüzdeki yıllarda SM araçlarının belirli kurallar çerçevesinde eğitime uygun olarak düzenlenmesi ve öğrencilerin bilinçli farkındalıklarının artması ile bu sürece dâhil olabileceklerini söylemişlerdir. Öğretim elemanlarından bazıları SM içeriklerinde siyasi mesajlar, yanlış haber ve bilgi kirliliği bulunması gibi sorunların öğrenme ortamını engellediğini belirtmişlerdir.

SM'nin öğrenme ve öğretme amaçlı etkin kullanımına ilişkin yapılabilecekler öğretim elemanlarının görüşleri doğrultusunda belirlenmiştir. Buna göre kurum bünyesindeki teknik altyapı sorunları giderilmeli, SM araçları öğrenme ortamına uygun olarak tasarlanmalı, öğrenciler bilinçlendirilmeli ve öğretim elemanlarının bu konudaki farkındalıkları artırılmalıdır. Katılımcıların çoğu öğretim elemanlarının ve öğrencilerin farkındalıklarının artması için kurum içi eğitimler ve seminerler verilmesi yönünde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Sosyal medyanın gelecekte öğrenme ve öğretme amaçlı kullanımına ilişkin görüşler ise farklılık göstermiştir. İki öğretim elemanının *“Gelecekte sosyal medyadan bağımsız bir eğitim sistemi düşünmüyorum. (...) Yakın gelecekte mümkün olmasa bile uzak gelecekte okul ortamının ortadan kalkacağını düşünüyorum.”* Ve *“Bence üniversite eğitimi kökten değişir. İlerde evden ders anlatacağım bir duruma gelir. Üniversiteler kendi sosyal medya hesaplarından dersin gün ve saatini duyurarak öğrencileri derse davet eder ve dersler sosyal medya üzerinden işlenir diye düşünüyorum. Zaten günümüzde bu konuyla ilgili uzaktan eğitim sistemi var (...) Bir 10 yıl sonra bu sistem ortaya çıkabilir diye düşünüyorum.”* sözleri Covid-19 salgını sonrası bu günlerde yaşanan öğrenme ve öğretme sürecindeki gelişmeleri özetlemiştir.

SM'yi öğretme amaçlı kullanımın bu denli önemli katkılarına ve olumlu sonuçlarına rağmen ülkemizde öğretim elemanlarının bu konudaki beklentilerini ve görüşlerini belirlemeye yönelik yapılmış çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Bu çalışma Türkiye'de öğretim elemanlarının SM'yi öğrenme ve öğretme amaçlı kullanımı, nedenleri, etkin kullanımı için yapılabilecekler, geleceğe yönelik görüş ve beklentilerini belirlemek amacıyla yapılacak diğer araştırmalara teorik bir altyapı sağlayacak niteliktedir.

Araştırmanın sonucunda öğretim elemanlarının yükseköğretimde SM'yi daha verimli kullanabilmesi ve öğrenme ve öğretme sürecinde kullanmalarını engelleyen sorunların ortadan

kalkması için belirli konularda iyileştirmeler yapılması önemlidir. Öğretim elemanlarının SM'nin bu sürece engel olduğuna ilişkin görüşleri ile ilgili araştırmalar ile çoğaltılarak bu konuda çözümler üretilebilir. Eğitimler ve seminerlerle öğrenciler SM'nin etik ve verimli kullanımı konusunda bilinçlendirilebilir. Ayrıca öğretim elemanları da SM'yi bilgi paylaşımı ve derse destek amaçlı kullanım konusunda bilgilendirilebilir ve desteklenebilir. Yükseköğretim kurumuna özel bu sürece uygun kurumsal bir SM aracı geliştirilebilir. Bu araç; öğrenen-öğreten ilişkisinin ve mahremiyet sınırlarının bulunduğu, eğitim amaçlı içerikler dışındaki paylaşımların filtrelenebildiği, öğrenme ortamının oluşmasını için gerekli özellikleri barındıran, öğrenme ve öğretme sürecine uyumlu bir yapıda olmalıdır.

KAYNAKLAR

- Acar, S., & Yenmiş, A. (2014). Eğitimde sosyal ağların kullanımına ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemeye yönelik bir araştırma: Facebook örneği. *Electronic Journal of Vocational Colleges, BÜROKON Özel Sayısı*, 55-66. doi: 10.1501/OTAM_0000000371
- Ajjan, H., & Hartshorne, R. (2008). Investigating faculty decisions to adopt Web 2.0 technologies: Theory and empirical tests. *Internet and Higher Education*, 11, 71-80.
- Akar, E. (2010). *Sosyal medya pazarlaması: Sosyal Web'de pazarlama stratejileri*. Ankara: Efil Yayınevi.
- Akkaya, A. (2019). *Bilgisayar donanımı konusunda Web 2.0 araçlarıyla geliştirilen etkinliklerin öğrenci başarısına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- Almeida, F. (2017). Concept and Dimensions of Web 4.0. *International Journal of Computers and Technology*, 16(7), 7040-7046. doi:10.24297/ijct.v16i7.6446
- Alp, Y., & Kaleci, D. (2018). YouTube sitesindeki videoların eğitim materyali olarak kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri. *International Journal of Active Learning (IJAL)* 3(1), 57-68.
- Aydın, S. (2012). A review of research on Facebook as an educational environment. *Education Tech Research Dev* (2012)60, 1093-1106
- Banar, K., & Zeytinoğlu, E. (2014). Sosyal medyanın muhasebe bölümü öğrencilerinin akademik performansı üzerindeki etkisi: Ampirik bir çalışma. *Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, Nisan 2014.
- Barış, M. F., & Tosun, N. (2013). Sosyal ağ ve e-portfolio entegrasyonu: Facebook örneği. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 122-129.
- Bedir, A. (2016). *Sosyal medya kullanımının üniversite öğrencilerinin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Bennett, L. (2017). Social media, academics' identity work and the good teacher. *International Journal for Academic Development*, 22(3), 245-256.
- Boyd, D., & Ellison, N. B. (2007). Social network sites: Definition, history and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), Article 11.
- Bulu, S. T., & İşler, V. (2011). Second Life ODTÜ Kampüsü. *Akademik Bilişim* 2011.
- CNN Türk (2016, 17 Eylül). YouTube'a sosyal medya özellikleri geliyor. Erişim adresi: <https://www.cnnturk.com/teknoloji/internet/YouTubea-sosyal-medya-ozellikleri-geliyor>
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches* (2. Baskı). USA: SAGE Publications.
- Çubukçuoğlu, D. B., & Elçi, A. (2012). Social networks as a virtual teaching and learning environment in higher education. *Information Technologies and Control*. X(4), 17-23.
- Durusoy, O. (2011). Öğretmen yetiştirmede Web 2.0 ve dijital video teknolojilerinin kullanılarak öğretmenlik Öz-yeterliliğinin geliştirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- Elçi, A., & Seçkin, Z. (2019). Cyberbullying Awareness for Mitigating Consequences in Higher Education. *Journal of Interpersonal Violence*, 34(5), 946-960. doi:10.1177/0886260516646095
- Emiroğlu, B. G. (2009). Semantic Web (Anlamsal Ağ) yapıları ve yansımaları. *Akademik Bilişim'09 - XI. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, 151-155.
- Geçer, E., & Bağcı, H. (2019). Üniversite eğitiminde sosyal medyanın rolü: Fırsatlar ve çıkmazlar. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 9(2), 623-646.
- Grant, N. (2008). On the usage of social networking software technologies in distance learning education. In K. McFerrin et al. (Eds.), *Proceedings of Society for Information Technology and Teacher Education*. International Conference 2008. (3755-3759).
- Gülbahar, Y., Kalelioğlu, F., & Madran, R.O. (2010). Sosyal ağların eğitim amaçlı kullanımı. *XV. Türkiye'de İnternet Konferansı*, İstanbul, Turkey.
- Güldal, H., Kılıçaslan, Y., & Çuhadar, C. (2016). Bulut tabanlı bir ders yönetim sistemi yazılımının geliştirilmesine dayalı olarak öğretim elemanı ve öğrencilerin teknoloji kabullerinin incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 176-188.
- Horzum, M.B. (2010). Eğitimcilerin Web 2.0 araçlarından haberdarlığı, kullanım sıklıkları ve amaçlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 603-634.
- İslim, Ö. F. & Çırak-Sevim, N. (2017). Technology and college students: What faculty members think about the use of technology in higher education. *Malaysian Online Journal of Educational Technology*, 5(2), 51-67.
- İşman, A., & Albayrak, E. (2014). Sosyal ağlardan Facebook'un eğitime yönelik etkililiği. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 129-138.
- Kaplan, İ. (2017). Üniversite öğrencisi sosyal medya kullanıcılarının mahremiyet algısı. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Karaman, S., Yıldırım, S., & Kaban, A. (2008). Öğrenmede 2.0 yaygınlaşıyor: Web 2.0 uygulamalarının eğitimde kullanımına ilişkin araştırmalar ve sonuçları. *XIII. Türkiye'de İnternet Konferansı Bildirileri*, 22-23 Aralık Orta Doğu Teknik Üniversitesi, 35-40.
- Kekeç Morkoç, D., & Erdönmez, C. (2015). Web 2.0 uygulamalarının eğitim süreçlerine etkisi: Çanakkale Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu örneği. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 5(3), 335-346. doi: 10.5961/jhes.2015.135
- Kıcı, D., & Dilmen, E. (2014). Sosyal paylaşım ağlarının işbirlikli öğrenmede kullanımı: Bir Facebook uygulaması. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 41(2), 343-356. doi: 10.14783/od.v11i41.5000011422

- Kilis, S., Rapp, C., & Gülbahar, Y. (2014). Eğitimde sosyal medya kullanımına yönelik yükseköğretim düzeyindeki öğretmenlerin algısı: Türkiye-Almanya örnekleme. *Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, 3(3), 20-28.
- Konuk, N., & Güntaş, S. (2019). Sosyal medya kullanımı eğitimi ve bir eğitim aracı olarak sosyal medya kullanımı. *International Journal Entrepreneurship and Management Inquiries (Journal EMI) Dergisi*, 3(4), 1-25.
- Korucu, A. T., & Karalar, H. (2017). Sınıf eğitimi öğretim elemanlarının Web 2.0 araçlarına yönelik görüşleri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 456-474. doi: 10.24315/trkefd.304255
- Korucu, A. T., & Yücel, A. (2015). Bilişim teknolojileri eğitimcilerinin dinamik web teknolojilerini eğitimde kullanmalarına yönelik görüşleri. *Eğitim Teknolojisi Kuram Ve Uygulama*, 5(2), 126-152. doi: 10.17943/etku.78815
- Küçükali, A. (2016). Üniversite öğrencilerin sosyal medya kullanımı: Atatürk Üniversitesi örneği. *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, 7(13), 531-546.
- Küçükali, A., & Serçemeli, C. (2019). Akademisyenlerin sosyal medya kullanımı: Atatürk üniversitesi örneği. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(10), 202-219.
- Mazman, S. G. (2009). *Sosyal ağların benimsenme süreci ve eğitsel bağlamda kullanımı*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- McLoughlin, C., & Lee, M. J. W. (2008). The three P's of pedagogy for the networked society: Personalization, participation, and productivity. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 20(1), 10-27.
- Moran, M., Seaman, J., & Tinti-Kane, H. (2011). *Teaching, learning and sharing: How today's higher education faculty use social media*. Pearson Learning Solutions.
- Özbay, Ö. (2015). Use of social networks for educational purposes in higher education. *Route Educational and Social Science Journal*, 2(2), 495-509.
- Özmen, F., Aküzüm, C., Sünkür, M., & Baysal, N. (2011). Sosyal ağ sitelerinin eğitsel ortamlardaki işlevselliği. *6th International Advanced Technologies Symposium*, 16-18 Mayıs, Elazığ, 42-47.
- Öztürk, M. (2011). Üniversite öğrencilerinin sosyal paylaşım sitelerini kullanma amaçları ve eğitimde kullanımıyla ilgili görüşler. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Sağbaş, E. A., Ballı, S., & Şen, F. (2016). Sosyal medya ve gençler üzerindeki etkileri. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Uluslararası Gençlik Araştırmaları Kongresi Bildiri Kitabı*, 153-163.
- Sarsar, F., Başbay, M., & Başbay, A. (2015). Öğrenme ve öğretme sürecinde sosyal medya kullanımı. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 418-431. doi: 10.17860/efd.98783.
- Sepetçi, T., & Mencet, M. S. (2017). Akdeniz Üniversitesi öğrencilerinin medya kullanım alışkanlıkları ve eğitim amaçlı İnterneti kullanım bilinci. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 7(2), 192-218.
- Tess, P. A. (2013). The role of social media in higher education classes (real and virtual): A literature review. *Computers in Human Behavior*, 29(5), A60-A68. doi:10.1016/j.chb.2012.12.032
- Toğay, A., Akdur, T. E., Yetişken, İ. C., & Bilici, A. (2013). Eğitim süreçlerinde sosyal ağların kullanımı: Bir MYO deneyimi. *Akademik Bilişim Konferansı*, Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Turan, A. H., & Çolakoğlu, B. E. (2008). Yüksek öğrenimde öğretim elemanlarının teknoloji kabulü ve kullanımı: Adnan Menderes Üniversitesinde ampirik bir değerlendirme. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 9(1), 106-121.
- Ünal, E. (2019). Öğretmen adayları ve öğretim elemanlarının Web 2.0 teknolojileri farkındalıkları, kullanım sıklıkları ve yeterliklerinin incelenmesi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17), 554-565.
- Yağcı, Y. (2009). Web teknolojisinde yeni bilgi fırtınası: Web 3.0. *Bilgi Çağında Varoluş: "Fırsatlar ve Tehditler" Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 138-147.
- Yalçın Tepe, F. D., & Adıgüzel, T. (2017). Eğitim kurumlarında teknoloji ile değişim süreci: Bir yükseköğretim kurumu örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(63), 1242-1261.
- Yıldız, Ç., Kahyaoglu, M., & Kaya, M.F. (2012). Siirt ilindeki ortaöğretim öğrencilerinin sayısal okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet, sınıf ve öğrenim gördüğü lise türüne göre farklılaşmasının incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(3), 82-96.